

Adam Sokołowski
Uniwersytet Wrocławski
adam.sokolowski@uwr.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0001-9513-5319>

**Recenzja książki: Kociubiński, K. i Szyszlak, E. (red.). (2020).
*Globalne problemy, lokalne perspektywy. Studia nad
bezpieczeństwem*. Warszawa: Wydawnictwo Difin, ss. 360.**

W 2020 r. Wydawnictwo Difin opublikowało książkę pod redakcją naukową Krzysztofa Kociubińskiego i Elżbiety Szyszlak pt. *Globalne problemy, lokalne perspektywy. Studia nad bezpieczeństwem*. Jest to zbiór 18 interesujących artykułów naukowych – ujętych w formie odrębnych rozdziałów – poświęconych różnym aspektom współczesnego bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Kwestie lokalne zostały przez autorów pokazane przez pryzmat istotnych spraw rozgrywających się obecnie na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Autorzy zaprezentowali wybrane studia przypadków, odnosząc się do różnych obszarów badawczych, w których są niekwestionowanymi ekspertami. Autorzy, jako pracownicy badawczo-dydaktyczni Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego (ISM UWr.), skupili swoją uwagę na bliskich im kwestiach społeczno-kulturowych, ekonomicznych, energetycznych i ekologicznych, a także politycznych, w tym militarnych i pozamilitarnych, które aktualnie tworzą szerokie spektrum postrzegania, analizowania, a także oceny bezpieczeństwa ludzi oraz państw.

Recenzowana publikacja została wydana z okazji 10-lecia funkcjonowania w ISM UWr. studiów I stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych na kierunku bezpieczeństwo narodowe (2009/2010–2019/2020). Instytut, poza wspomnianym kierunkiem, kształci studentów również na dwóch innych kierunkach studiów, tj. na stosunkach międzynarodowych – studia I i II stopnia, jak również na bezpieczeństwie międzynarodowym – studia II stopnia. W ofercie Instytutu znajdują się także studia w języku angielskim International Relations – Global Studies, realizowane na poziomie Bachelor i Master Program.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że wskazana rocznica zbiegła się w czasie z 25-leciem istnienia Instytutu Studiów Międzynarodowych (1995–2020). Historia tej zasłużonej jednostki organizacyjnej Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego sięga bowiem połowy lat 90. ubiegłego wieku, kiedy to na bazie Katedry Badań Niemcoznawczych powstał Instytut Badań Niemcoznawczych i Europejskich. Na początku 1998 r. Instytut wraz z innymi jednostkami, wchodzącymi w skład Wydziału, przeniósł się do świeżo wyremontowanych byłych obiektów wojskowych przy ul. Koszarowej 3 w historycznej dzielnicy Wrocław – Psie Pole. W 2000 r. Instytut zmienił swoją nazwę na obecnie obowiązującą. Warto zauważyć, że remont części budynków na terenie tego kampusu został sfinansowany z pieniędzy publicznych przy wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej ze środków Republiki Federalnej Niemiec. We wspomnianych obiektach koszarowych stacjonowały najpierw wojska armii cesarskiej, a następnie pełnili tu służbę żołnierze Reichswehry oraz Wehrmachtu. Z tego miejsca niemieccy żołnierze wyruszali na różne fronty I i II wojny światowej. Obiekty te zachowały się prawie w całości również w trudnym czasie oblężenia Wrocławia w okresie walk o *Festung Breslau*. Po 1945 r. koszary te na ponad 45 lat objęły we władanie żołnierze jednej z jednostek wojsk radzieckich, stacjonujących w stolicy Dolnego Śląska.

Tak oto współczesność realnie zetknęła się z historią Polski i Niemiec, co dla naukowców z ISM UW r. było dużą inspiracją do realizacji i pogłębiania badań na różnych polach tematycznych. Obecnie pracownicy Instytutu zajmują się problemami w zakresie szeroko rozumianych stosunków międzynarodowych, bezpieczeństwa narodowego oraz bezpieczeństwa międzynarodowego. W Instytucie funkcjonują: Zakład Badań Niemcoznawczych, Zakład Badań Wschodnich, Zakład Komunikowania Międzynarodowego, Zakład Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych i Integracji Europejskiej, Zakład Polityki Zagranicznej RP, Zakład Studiów nad Bezpieczeństwem, Zakład Studiów Strategicznych i Europejskich, Zakład Studiów Regionalnych i Rozwojowych, a także nowo powołana Pracownia Badań nad Dyplomacją Publiczną. W Instytucie aktualnie pracuje prawie 60 pracowników, w tym 51 nauczycieli akademickich, 5 lektorów oraz 3 pracowników administracyjnych.

Redaktorami naukowymi recenzowanej publikacji są dr hab. prof. UW r. Krzysztof Kociubiński oraz dr hab. prof. UW r. Elżbieta Szyszlak. Oboje z wykształcenia są politologami, wychowankami Wydziału Nauk Społecznych,

zajmującymi się również kwestiami współczesnego bezpieczeństwa. Pierwsza z wymienionych osób pracuje w Zakładzie Studiów Regionalnych i Rozwojowych ISM UW. Prof. Kociubiński autorem ponad 50 publikacji krajowych i zagranicznych poświęconych m.in. samorządowi terytorialnemu w Polsce i Europie, współpracy transgranicznej oraz Unii Europejskiej. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół problematyki samorządu terytorialnego, a w szczególności bezpieczeństwa jego instytucji. Prof. K. Kociubiński od 2018 r. pełni funkcję Dyrektora Instytutu Studiów Międzynarodowych UW. Druga z wymienionych osób pracuje w Zakładzie Badań Wschodnich ISM UW. Prof. E. Szyszlak autorką ponad 70 publikacji krajowych i zagranicznych poświęconych m.in. problematyce mniejszości etnicznych i narodowych w Europie Środkowej, sekurytyzacji jako instrumentu polityki państwa, problemom bezpieczeństwa państw Europy Środkowej oraz zagadnieniom bezpieczeństwa kulturowego. Recenzentami tej publikacji byli płk dr hab. Marek Bodziany, prof. Akademii Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki we Wrocławiu oraz dr hab. Krzysztof Szewior z Uniwersytetu Warszawskiego.

Recenzowana publikacja składa się z następujących części: wstęp, gdzie sformułowano cel i założenia badawcze tomu, 18 rozdziałów (artykułów naukowych), bibliografia oraz noty o wszystkich autorach. W pracy tej nie ma klasycznego zakończenia całej książki, w zamian czytelnik otrzymuje odrębne zakończenia dla każdego z rozdziałów. Należy zaznaczyć, że posiadają one dodatkowo swoje własne wstępy, w których dany autor wprowadza czytelnika do prezentowanej materii oraz formułuje problem badawczy i stawia tezy. W każdym rozdziale znajdziemy ponadto streszczenie i słowa kluczowe w języku polskim (na początku tekstu) oraz języku angielskim (na końcu tekstu). Artykuły naukowe poszczególnych autorów zostały uszeregowane według określonego klucza, mającego związek z opisywaną problematyką.

W pierwszej części pracy (rozdziały od 1 do 7) czytelnik ma możliwość zapoznania się z tekstami dotyczącymi kwestii społeczno-kulturowych. Autorzy zaprezentowali wyniki własnych badań na następujące tematy: dr Tomasz Szyszlak – *Grekokatolicy w Donbasie w cieniu prawosławia i separatyzmu. Lokalny wymiar rosyjsko-ukraińskiego konfliktu kulturowego*; dr Anna Jagiełło-Szostak – *Kosowska Mitrowica jako przykład „zamrożonego” konfliktu etnicznego na poziomie lokalnym*; dr hab. Małgorzata Łakota-Micker – *Wpływ migracji wewnętrznych na bezpieczeństwo społeczne Czarnogóry*;

dr Katarzyna Jędrzejczyk-Kuliniak – *Wenecja Euganejska wobec imigrantów. Polityka regionalna i nastroje społeczne*; dr hab. prof. UWr Elżbieta Szyszlak – *Społeczne wykluczenie jako wyzwanie dla bezpieczeństwa na poziomie lokalnym. Romskie getta w kraju usteckim w Republice Czeskiej*; dr hab. Jarosław Jarząbek – *Bezpieczeństwo społeczności lokalnej na przykładzie szyitów we Wschodniej Prowincji Arabii Saudyjskiej*; dr hab. prof. UWr. Tomasz R. Dębowski – *Aktywność Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP w sferze bezpieczeństwa społecznego w świetle Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r.* W swoich tekstach autorzy poddali analizie wybrane zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa w wymiarze lokalnym w odniesieniu do obszarów Ukrainy, byłej Jugosławii, Włoch, Republiki Czeskiej, Arabii Saudyjskiej oraz Polski. Autorzy zwrócili tu uwagę na znaczenie konfliktów społecznych, w tym narodowościowych, kulturowych i religijnych, które są przyczyną poważnych problemów oraz ciągłej niestabilności wyżej wymienionych obszarów. Bez kolejnych prób rozwiązania narosłych przez lata antagonizmów, również z udziałem społeczności międzynarodowej, nie jest możliwe osiągnięcie pokoju i stabilizacji na tych terenach.

W drugiej części pracy (rozdziały od 8 do 11) czytelnik znajdzie teksty odnoszące się do kwestii ekonomicznych, energetycznych i ekologicznych. Autorzy zaprezentowali wyniki własnych badań na następujące tematy: dr hab. prof. UWr Bartosz Michalski – *Globalne tendencje, lokalne konsekwencje. Nośniki nowoczesności w świetle analizy handlu wewnątrzgałęziowego Polski w latach 2010–2019*; dr Marcin Koczan – *Bezpieczeństwo energetyczne w wymiarze regionalnym na przykładzie Dolnego Śląska*; dr Grzegorz Tokarz – *Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna we Wrocławiu – bezpieczeństwo wody*; dr Marcin Sienkiewicz – *Rola przedsiębiorstw energetycznych w zachowaniu bezpieczeństwa dostaw paliwa gazowego dla odbiorców końcowych.* W swoich tekstach autorzy skupili uwagę na problemach związanych z funkcjonowaniem ekonomii i gospodarki na przykładzie Polski w odniesieniu do sektora handlu, branży energetycznej, jak również bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego. Ma to ścisły związek z kwestiami globalnymi dotyczącymi współpracy handlowej, wzajemnych powiązań przemysłowych, a także rywalizacji o dostęp do surowców energetycznych. Zagadnienia te są bardzo ważne również m.in. ze względu na aktualną trudną sytuację związaną z przebiegiem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 oraz potencjalnymi i realnymi skutkami owej pandemii w Polsce.

W trzeciej części pracy (rozdziały od 12 do 18) czytelnik może sięgnąć do tekstów związanych z kwestiami politycznymi, w tym militarnymi i pozamilitarnymi. Autorzy zaprezentowali wyniki własnych badań na następujące tematy: dr Łukasz Fijałkowski – *Filipiny po walkach w Marawi – w stronę politycznego rozwiązania problemu terroryzmu?*; dr hab. Marcin Szydzisz – *Rada Jeszy – polityczna struktura samorządu żydowskiego na Zachodnim Brzegu Jordanu*; dr Artur Drzewicki – *Formacje obrony terytorialnej w Polsce (1962–2020) – lokalny wymiar polityki obronności państwa*; dr Michał Piekarski – *System antyterrorystyczny w Polsce na szczeblu lokalnym*; dr inż. Marek Kulczycki – *Użycie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do wsparcia organów administracji publicznej w przypadku wystąpienia niemilitarnych sytuacji kryzysowych*; dr hab. prof. UWr Krzysztof Kociubiński – *Organ wykonawczy w systemie decyzyjnego bezpieczeństwa gminy*; dr hab. Adrian Szumski – *Decentralizacja międzynarodowej współpracy Policji na przykładzie funkcji oficera kontaktowego do spraw międzynarodowej wymiany informacji kryminalnych*. W swoich tekstach autorzy odnieśli się do wybranych problemów międzynarodowych, w tym do wydarzeń na Filipinach oraz relacji izraelsko-palestyńskich, jak również do kwestii narodowych dotyczących różnych aspektów polityki bezpieczeństwa RP. Autorzy analizowali zagadnienia związane z funkcjonowaniem Sił Zbrojnych RP, w tym Wojsk Obrony Terytorialnej, miejscem i rolą administracji lokalnej w systemie antyterrorystycznym, działaniem jednostek samorządu terytorialnego w obszarze bezpieczeństwa, a także funkcjonowaniem Policji w zakresie wymiany informacji. Powyższe kwestie, co wyraźnie podkreślają autorzy, nie mogą być rozpatrywane wyłącznie na poziomie krajowym/narodowym, ale muszą być poddawane krytycznej analizie w powiązaniu z elementami międzynarodowymi. W przypadku spraw militarnych ma to szczególne odniesienie do współpracy na poziomie europejskim (Unia Europejska) oraz transatlantyckim (NATO).

Należy podkreślić, że od strony technicznej nie można mieć żadnych uwag do prezentowanych tekstów. Autorzy zastosowali w swoich artykułach klasyczne przypisy dolne, a aparat źródłowy został przygotowany bardzo dobrze i zawiera sporą liczbę ciekawych pozycji. Bibliografia na końcu pracy została podzielona na następujące trzy główne kategorie: źródła (akty normatywne prawa międzynarodowego, akty normatywne prawa polskiego, akty normatywne innych państw, dokumenty analityczne i sprawozdawcze, dokumenty programowe i strategiczne, dokumenty statystyczne oraz inne dokumenty); opracowania

naukowe (monografie, artykuły naukowe oraz rozdziały w monografiach wieloautorskich); pozostałe (Internet i prasa).

Podsumowując należy stwierdzić, że recenzowana publikacja jest wartościową pracą zbiorową, w której zaprezentowano aktualny stan badań przedstawicieli wrocławskiego środowiska naukowego w zakresie wybranych aspektów bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Działania pracowników Instytutu Studiów Międzynarodowych UW, stanowią przykład zaangażowania w rozwój dyscypliny nauk o bezpieczeństwie w Polsce. Publikacja ta w pełni wpisuje się bowiem w postulaty poszerzania naszej wiedzy o aktualnych wydarzeniach oraz pomaga lepiej zrozumieć skomplikowane zmiany zachodzące na arenie międzynarodowej z perspektywy lokalnej. Zaprezentowane przez autorów studia przypadków obrazują wagę problemów zwykłych ludzi w ich najbliższym otoczeniu. Jest to szczególnie ważne w związku z określonym postrzeganiem i zróżnicowaną oceną różnych spraw z punktu widzenia „lokalnych ojczyzn”, jak również w kontekście prób rozwiązywania pojawiających się codziennie problemów. Połączenie takiej perspektywy z różnorodnymi zdarzeniami zachodzącymi na poziomie krajowym, europejskim lub światowym, daje ciekawy materiał do rozwijania dalszej dyskusji o skomplikowanych procesach wokół nas na progu trzeciej dekady XXI wieku.

Po tę niewątpliwie interesującą publikację powinni sięgnąć studenci oraz nauczyciele akademicki związani z takimi kierunkami studiów, jak politologia, stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo narodowe oraz bezpieczeństwo międzynarodowe. Opisane w pracy zbiorowej wybrane studia przypadków, jako przykłady globalnych problemów z lokalnych perspektyw, powinny zaciekawiać każdego czytelnika zainteresowanego współczesnymi relacjami między państwami i narodami. Ogromnym atutem tej książki jest też aktualność poruszanych kwestii, do których na przełomie 2019 i 2020 r. dołączyła pandemia koronawirusa SARS-CoV-19. Świat nie stoi więc w miejscu, a bezpieczeństwo – co podkreślają wszyscy autorzy recenzowanej publikacji – musi być obecnie postrzegane jako dynamicznie zmieniający się wielokierunkowy proces, a nie stan rzeczy dany raz na zawsze.